

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра математики та моделювання

Укладач: О.О. Чумак

Методичні рекомендації з дисципліни
«Основи лекторської майстерності»
для студентів усіх форм навчання

До друку прим..
Перший проректор
_____ А. М. Фесенко

Затверджено на засіданні
методичної ради
Протокол № 9 від 17.06.2021

Краматорськ 2021

УДК

Методичні рекомендації до дисципліни «Основи лекторської майстерності» для підготовки фахівців за магістерським рівнем вищої освіти, спеціальність 014 Середня освіта (Математика), освітня програма «Середня освіта (Математика)». / Укл.: О.О. Чумак – Краматорськ: ДДМА, 2021. – 45 с.

(Анотація)

Укладач: О. О. Чумак, доц., к.п.н., ас.

Відп. за випуск О. О. Чумак, доц., к.п.н., ас.

© Чумак О.О, ДДМА 2021 р.

© ДДМА 2021 р.

ЗМІСТ

I. РОЗДІЛ 1. Робоча навчальна програма дисципліни.....	4
1.1 Мета та завдання проведення навчальної дисципліни.....	4
1.2 Програма навчальної дисципліни.....	9
1.3 Структура та технологічна карта навчальної дисципліни.....	12
1.4 Самостійна робота.....	14
1.5 Індивідуальні завдання	16
1.6 Методи навчання	17
1.7 Оцінювання результатів навчання	18
1.7 Розподіл балів, які отримують студенти	19
II. РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	21
2.1 Практичне заняття №1	21
2.2 Практичне заняття №2.....	23
2.3 Практичне заняття №3	27
2.4 Практичне заняття №4.....	28
2.5 Практичне заняття №5.....	29
III. РОЗДІЛ 3. ТЕСТУВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ.....	32
3.1. Тест до модулю №1	32
3.2. Тест до модулю №2.....	36
ЛІТЕРАТУРА.....	41

РОЗДІЛ 1

Робоча навчальна програма дисципліни

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає у ознайомленні студентів із принципами методики викладання математики у вищій школі та формуванні їхньої лекторської майстерності через залучення студентів до аналізу найважливіших навчально-виховних ситуацій та показу ролі ораторського, лекторського, акторського мистецтва учителя та викладача.

Основне завдання курсу полягає у: наданні студентам знань теоретичних положень основ лекторської майстерності; допомозі студентам постановки голосу, вироблення чіткої артикуляції, дикції, красивої фігури, класичної постави голови шляхом індивідуальних та групових занять; практичному оволодінні стратегіями й техніками мовлення; формуванні професійно-педагогічної позиції, потреби у самовдосконаленні; формуванні освіченої, творчої особистості майбутнього вчителя.

Програмні компетентності
<i>Загальні</i>
Практична робота: розуміння предметної області та професійної діяльності, здатність застосовувати професійні знання у практичних ситуаціях, аналізувати, досліджувати та презентувати свій досвід.
Творчість та інновації: здатність створювати та передавати нові ідеї, генерувати інноваційні рішення відомих проблем або дослідницьких ситуацій.
Відповідальність та робота в команді: навички міжособистісної взаємодії, здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Інформаційні технології: засвоєння нових знань, оволодіння сучасними

інформаційними технологіями.

Розвиток та самовдосконалення: здатність проводити самооцінку та аналіз власних досягнень, здатність до самоосвіти та вдосконалення професійних навичок.

Фахові

Професійні навички: здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання, аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями і студентами навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу.

Психолого-педагогічні вміння: здатність здійснювати психолого-педагогічний супровід процесу навчання, проектувати цілісний освітній процес навчання, виховання та самовдосконалення учнів.

Інформаційні освітні технології: здатність до використання сучасних методів навчання, пов'язаних із використанням ІКТ і STEM технологій: мультимедійне навчання; комп'ютерне програмоване навчання; інтерактивне навчання; дистанційне навчання; використання Інтернет-технологій.

Професійна комунікація: здатність спілкуватися державною та іноземною мовами у відповідності до професійної ситуації.

Завдання вивчення дисципліни

Завдання дисципліни

Завдання вивчення дисципліни визначаються програмними результатами навчання, а саме випускник магістратури має опанувати здатностями:

«Запам'ятовування, знання»	Знання різних психолого-педагогічних і комунікаційних теорій, теорії виховання, сучасної освітньої парадигми.
«Розуміння»	Виділяти різні теорії в області наукового менеджменту та ділового адміністрування, інструменти та стратегії,

	<p>виконувати посадові обов'язки з управління освітнім процесом, вміти використовувати державні документи з питань виховання та освіти.</p> <p>Критично осмислювати проблеми освітньої діяльності в тому числі на межі предметних галузей.</p>
«Уміння та застосування знань»	Організовувати навчальну, дослідницьку та виховну діяльність, планувати організацію і проведення наукових досліджень за освітньою програмою.
«Оцінювання та створення (творчість)»	Проводити наукові дослідження під керівництвом наукового консультанта-наставника.
«Комунікація»	Зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
«Автономія та відповідальність»	<p>Усвідомлювати відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку колективу</p> <p>Усвідомлювати необхідність подальшого навчання, вивчення, аналізу, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію.</p>

У результаті вивчення навчальної дисципліни:

у когнітивній сфері студент має бути здатний продемонструвати:

- знання специфіки предмета, його роль в системі гуманітарних наук;
- становлення та розвиток ідей лекторської майстерності в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки;

- своєрідність лекторської майстерності, її специфічні риси;
- зовнішні і внутрішні показники лекторської майстерності;
- сутність основних напрямів формування лекторської майстерності педагога;
- елементи ораторської мистецтва в педагогічній діяльності;
- механізми формування внутрішніх та зовнішніх процесів особистісного становлення як потреби в самореалізації, самоутвердженні в творчій діяльності;
- систему професійно важливих якостей вчителя-майстра.

в афективній сфері студент має бути здатний:

- здійснювати самоаналіз педагогічних дій;
- здійснювати педагогічне спілкування – основу професійної діяльності вчителя;
- керувати собою і через себе – всіма компонентами педагогічної діяльності;
- робити натхненними знання, висловлюючи власний погляд на світ;
- легко вступати в контакт;
- викликати позитивні емоції у співрозмовника;
- активно впливати на співрозмовника;
- прогнозувати розвиток особистості з орієнтацією на позитивне;
- генерувати незвичні ідеї;

у психомоторній сфері студент має бути здатний:

- конструювати оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії;
- створювати атмосферу взаємної довіри, поваги, допомоги, співробітництва та співтворчості;
- дотримуватись в своїй діяльності професійно-педагогічних етичних норм;

- підтримувати й формувати сприятливий для успішної педагогічної діяльності соціально-психологічний клімат у колективі;
- попереджати й знаходити ефективні варіанти розв'язання педагогічних конфліктів;
- використовувати закони майстерності актора у навчально-виховному процесі;
- володіти технікою мовлення і використовувати мовленнєві уміння у педагогічному спілкуванні;
- володіти своїм психофізичним апаратом;
- використовувати закони режисерського мистецтва на заняттях та у виховних заходах.

Попередніми умовами успішного вивчення курсу є цикл теоретичних та практичних дисциплін: «Історії педагогіки», «Загальної педагогіки», «Педагогіки», «Основи педагогічної майстерності», «Методики викладання математики» тощо.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Сутність викладацької діяльності педагога.

Тема 1. Сучасний викладач, його діяльність і професійне зростання.

Тема 2. Лекція у вищій школі.

Тема 3. Методика підготовки і композиції лекції.

Тема 4. Методика рецензування матеріалу публічних виступів.

Змістовий модуль 2. Особливості лекторської майстерності

викладача вищої школи

Тема 5. Мовлення як основний засіб лекторської майстерності педагога.

Тема 6. Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії. Педагогічний імідж.

Тема 7. Методика лекційної роботи.

Тема 8. Психологічні аспекти майстерності лектора.

Формулювання спеціальних результатів із їх розподілом за модулями представлені нижче:

Модулі	Зміст програмного результату навчання
Сутність викладацької діяльності педагога	Здобувач вищої освіти здатен: <ul style="list-style-type: none"> - продемонструвати знання специфіки предмета, його роль в системі гуманітарних наук; - продемонструвати знання щодо становлення та розвитку ідей лекторської майстерності в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки; - продемонструвати знання щодо своєрідності лекторської майстерності, її специфічні риси; - здійснювати самоаналіз педагогічних дій;

Модулі	Зміст програмного результату навчання
	<ul style="list-style-type: none"> - робити натхненними знання, висловлюючи власний погляд на світ; - легко вступати в контакт; - викликати позитивні емоції у співрозмовника; - створювати атмосферу взаємної довіри, поваги, допомоги, співробітництва та співтворчості; - дотримуватись в своїй діяльності професійно-педагогічних етичних норм; - підтримувати й формувати сприятливий для успішної педагогічної діяльності соціально-психологічний клімат у колективі; - попереджати й знаходити ефективні варіанти розв'язання педагогічних конфліктів.
<p>Особливості лекторської майстерності викладача вищої школи</p>	<p>Здобувач вищої освіти здатний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - продемонструвати сутність основних напрямів формування лекторської майстерності педагога; - продемонструвати елементи ораторської мистецтва в педагогічній діяльності; - продемонструвати механізми формування внутрішніх та зовнішніх процесів особистісного становлення як потреби в самореалізації, самоутвердженні в творчій діяльності; продемонструвати систему професійно важливих якостей в -здійснювати педагогічне спілкування – основу професійної діяльності вчителя; - керувати собою і через себе – всіма компонентами педагогічної діяльності; -активно впливати на співрозмовника; -я прогнозувати розвиток особистості з орієнтацією на

Модулі	Зміст програмного результату навчання
	<p>позитивне;</p> <ul style="list-style-type: none"> - генерувати незвичні ідеї; - конструювати оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії; - використовувати закони майстерності актора у навчально-виховному процесі; - володіти технікою мовлення і використовувати мовленнєві уміння у педагогічному спілкуванні; - володіти своїм психофізичним апаратом; - використовувати закони режисерського мистецтва на заняттях та у виховних заходах.

3. СТРУКТУРА ТА ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Технологічна карта навчальної дисципліни

Види занять		Всього															
Аудиторні	Лекції																
	Практичні																
	Лабораторні																
	Індивідуальні																
	Поточ. контр.																
	Контр.роб.(ТО)																
	Модул. контр							M1									M2
	Захист курсов																
	Захист лабор.																
	Консультації																
	Атестації																
	Всього																
	Самостійні	Курс. проект.															
Підгот. до зан																	
Розрах.-граф.																	
Консультації																	
Експерсії																	
Всього																	
Навчальне навантаження студентів																	

Підсумковий контроль – залік

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 «Сутність викладацької діяльності педагога»						
1	Сучасний викладач, його діяльність і професійне зростання	11	2	2		7
2	Лекція у вищій школі	12	2	2		8
3	Методика підготовки і композиції лекції	11	2	2		7
4	Методика рецензування матеріалу публічних виступів	11	2	2		7
Змістовий модуль 2 «Особливості лекторської майстерності викладача вищої школи»						
5	Мовлення як основний засіб лекторської майстерності педагога	10	1	1		8
6	Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії. Педагогічний імідж	11	2	2		7
7	Методика лекційної роботи	12	2	2		8
8	Психологічні аспекти майстерності лектора	12	2	2		8
Усього годин		90	15	15		60

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Уміння студентів самостійно працювати над вивченням конкретного предмета – важливий чинник підвищення якості підготовки спеціалістів.

Самостійна робота студента (денна форма навчання) включає підготовку до практичних занять; самостійне опрацювання додаткової літератури та питань для самоконтролю засвоєння змісту навчального матеріалу, а також підготовку рефератів, есе, доповідей та самостійних домашніх (творчих) завдань за тематикою, що наведено у методичних вказівках до самостійної роботи – Режим доступу :

Враховуючи це, рекомендуються наступні **форми організації самостійної роботи студентів:**

- підготовка до практичних занять;
- самостійне опрацювання додаткової літератури до тем лекційного курсу і практичних (семінарських) занять, а також літератури для підготовки самостійного домашнього завдання;
- підготовка доповідей, рефератів та есе за тематикою лекцій і семінарів;
- самостійне опрацювання питань для самоконтролю засвоєння змісту лекційного матеріалу з курсу.

4.1 Перелік тем для самостійного вивчення

№ з/п	Вид і тема заняття
Змістовий модуль 1. Сутність викладацької діяльності педагога	
1	Викладачі й студенти: парадокси спілкування
2	Стили, моделі, бар'єри й ускладнення комунікації викладача
3	Особливості вербальних засобів професійно-педагогічної комунікації, культури їх застосування фахівців, що відповідають базовій фаховій підготовці магістрів
4	Методична творчість лектора
Змістовий модуль 2. Особливості лекторської майстерності викладача вищої школи	
5	Історія ораторського мистецтва
6	Вироблення стилю публічних виступів
7	Рольова гра "Спілкування в дії"
8	Методи самодіагностики комунікативних умінь

4.2 Розрахунок часу для самостійної роботи студента за видами

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин
	Опрацювання програмного матеріалу, що викладається на лекціях	
	Підготовка до практичних занять	
	Виконання індивідуальних завдань (рефератів, творчих, розрахунково-графічних робіт, презентацій тощо)	
	Підготовка до контрольних заходів (модульна контрольна робота)	
	Підготовка самостійного домашнього завдання	
	Разом	

Самостійна робота виконується у відповідності до методичних вказівок до самостійної роботи студента.

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Метою індивідуального завдання є ґрунтовне усвідомлення суттєвих властивостей основних понять курсу, закріплення основних теоретичних понять та формування практичних вмінь студентів.

Виконання індивідуального завдання передбачає розв'язання студентами задач з методичних посібників за наступними темами:

№ з/п	Назва теми або тем, з яких виконується індивідуальне завдання	Назва і вид індивідуального завдання
1	Сучасний викладач, його діяльність і професійне зростання.	Формування іміджу викладача.
2	Лекція у вищій школі	Методична творчість лектора.
3	Методика підготовки і композиції лекції.	Вироблення стилю публічних виступів.
4	Методика рецензування матеріалу публічних виступів.	Комунікативні здібності та їх роль у педагогічній діяльності.
5	Мовлення як основний засіб лекторської майстерності педагога.	Удосконалення дикції, дихання та голосу.
6	Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії. Педагогічний імідж.	Прийоми підготовки та проведення доповідей та інших публічних виступів.

7	Методика лекційної роботи.	Методика підготовки повідомлень. Методика проголошення промов.
8	Психологічні аспекти майстерності лектора.	Методика виховання культури мислення лектора.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Підвищенню ефективності вивчення курсу сприяє використання системи евристичного навчання. Перевагу слід надати наступним формам навчання:

- а) лекції: інформативні, аналітичні, проблемні;
- б) евристичний семінар, практичні, лабораторні заняття, тренінги.

Доцільні методи навчання: мозкові атаки, метод проектів, рольові та дидактичні ігри, евристичні бесіди та ін.

Крім того, під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

7.1 Критерії оцінювання. Критерієм успішного проходження підсумкового оцінювання є досягнення мінімального порогового балу. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється на основі використання модульно-рейтингової системи оцінювання. Розподіл балів за різними видами робіт та шкала оцінювання представлені у таблиці 9.

7.2. Засоби оцінювання. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання за даним курсом є усні опитування на практичних та лекційних заняттях, тестові завдання, реферати, доповіді, есе, індивідуальні завдання, письмові контрольні роботи.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Індивідуальне завдання до модулю №1	20	Студент здатний охарактеризувати сутність викладацької діяльності педагога, володіє методикою підготовки до лекції
2	Модульна контрольна робота №1	30	Студент виконав всі завдання контрольної роботи, що відповідають змістовному модулю №1
3	Індивідуальне завдання до модулю №2	20	Студент володіє вмінням педагогічного спілкування та інструментами лекторської майстерності.
4	Модульна контрольна робота №2	30	Студент виконав всі завдання контрольної роботи, що відповідають змістовному модулю №2
Поточний контроль		100	-
Підсумковий контроль		100	Студент виконав тестові завдання та навів аргументовані відповіді на ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни
Всього		100	-

За участь у науковій роботі, участь в олімпіадах і конкурсах студенту можуть призначатися додаткові бали до загального рейтингу за рішенням адміністрації факультету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
	добре	
	задовільно	
	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ 2

Матеріали до практичних занять.

Практичне заняття №1

Сучасний викладач, його діяльність і професійне зростання.

Мета: закріплення знань про роль сучасного викладача у педагогічному процесі, його діяльність і професійне зростання.

Питання для обговорення:

1. Суспільна значущість професії викладача, її функції.
2. Поняття педагогічної діяльності, її структура.
3. Професійно-педагогічна діяльність як мета-діяльність.
4. Особливості педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу.

Завдання для роботи:

Оцінювання педагогічної позиції.

Викладач ставить на дошці крапку, біля якої пише: «Я». Від крапки відводить кілька ліній (за кількістю студентів у групі).

Кожний студент підходить до дошки і на кінці однієї з вільних ліній пише ім'я того студента з групи, якого він обрав би своїм викладачем. Заздалегідь слід пояснити, що не варто орієнтуватися на дружні зв'язки або міжособистісну приязнь. Ідеться лише про професійні стосунки (оцінювання педагогічної позиції членів групи).

Після того як усі студенти зробили свій вибір, вони сідають у коло і по черзі пояснюють, чому обрали саме цю особу.

Після обговорення викладач обов'язково має зауважити, що незначна кількість або цілковита відсутність вибору щодо того чи того студента не свідчить про низьке оцінювання його групою. Очевидно, на цьому етапі професійного становлення такий студент ще не мав змоги заявити про себе в педагогічному ракурсі. Йому пропонують провести самоаналіз у такому напрямі: «Що треба зробити, щоб люди бачили в мені педагога?» Цю вправу можна виконувати тільки тоді, коли в групі встановлено відверті стосунки, а самі студенти можуть обговорювати свої успіхи або невдачі без психологічних ускладнень.

Практикум.

Перед початком вивчення спеціального курсу з екології завідувач кафедри представив студентам магістратури нового викладача як провідного фахівця, що активно займається науковими дослідженнями, має багато наукових публікацій і авторитет у науковій спільноті. Після кількох занять думки студентів стосовно викладання спеціального курсу розділилися: одні почали висловлювати різке незадоволення, інші – були дещо лояльними, а ще інші – не виявили ніякого особистого ставлення.

- а) Що могло вплинути на ставлення студентів до викладача?
- б) Чому студенти можуть по-різному оцінювати діяльність викладача?
- в) Від чого залежить авторитет науково-педагогічного працівника?

Індивідуальні творчі завдання

1. Прокоментуйте вислів К.Гуцкова “Такт – це розум серця”. Відповідь проілюструйте конкретними прикладами.

2. Проаналізуйте особисті якості викладачів, які є для Вас взірцем професіоналізму.

3. Доведіть, що педагогічна діяльність викладача має творчий характер.

4. Доберіть джерела інформації та підготуйте наукову доповідь (повідомлення) на тему: «Критерії оцінки ефективності діяльності викладача ВНЗ».

5. Поясніть, чи є взаємозв'язок між темпераментом і характером викладача та ефективністю його науково-педагогічної діяльності.

Практичне заняття №2

Лекція у вищій школі. Методика підготовки і композиції лекції.

Мета: закріплення знань про поняття лекції у вищій школі, її різновиди, переваги та недоліки кожного виду лекції, формування вміння підготовки до лекції.

Питання для обговорення.

1. Поясніть, у чому полягають переваги і недоліки лекції у вищій школі.

3. Які види лекцій використовують у сучасному ВНЗ? У чому полягають їх дидактичні завдання?

4. Яким чином можна активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів на лекції?

5. У чому полягає зв'язок лекції, семінарських і лабораторно-практичних занять?

6. Опишіть структуру традиційної тематичної лекції. Від яких чинників залежить структура лекції?

7. Як Ви розумієте вислів «виховні можливості» лекції?

8. Чи слід студентам конспектувати лекції? Чому?

9. Сформулюйте ознаки ефективної лекції.

Завдання для самостійної роботи:

1. Доберіть список публікацій (7-8 назв), у яких висвітлюється проблема академічної лекції. Узагальніть точки зору науково-педагогічних працівників на роль лекції в системі вищої освіти.

2. Доберіть історичні приклади, цікаві вислови, проблемні ситуації, які можна використати в процесі лекцій і семінарських занять при навчанні студентів-екологів.

3. Прокоментуйте вислів А.Ейнштейна: «Нічому не можна навчити, можна тільки навчитись». Висловіть розгорнуту думку з цього приводу.

Практикум

1. Юрій Петрович увійшов до аудиторії. Усе, як звичайно: студенти піднялися, вітаючи його. «Розпочнемо семінар за темою...» - мовив викладач. Раптом студентка, яка сиділа за першим столом, голосно сказала: «А Ви задавали нам зовсім інше завдання». Її підтримали інші. Юрій Петрович здивувався, але все ж глянув до свого нотатника і побачив попередній запис саме тієї теми, яку планував розглянути на сьогоднішньому занятті. Він...

Продовжить розповідь та аргументуйте свої дії.

2. Проаналізуйте фрагмент з твору А.П. Чехова*.

«При моем появлении студенты встают, потом садятся, и шум моря внезапно стихает. Наступает штиль. Я знаю, о чем буду читать, но не знаю, как буду читать, с чего начну и чем кончу. В голове нет ни одной готовой фразы. Но стоит мне только оглядеть аудиторию (она построена у меня амфитеатром) и произнести стереотипное: «В прошлой лекции мы остановились на...», как фразы длинной вереницей вылетают из моей души — и пошла плясать губерния! Говорю я неудержимо быстро, страстно, и, кажется, нет той силы, которая могла бы прервать течение моей речи.

Чтобы читать хорошо, то есть нескучно и с пользой для слушателей, нужно, кроме таланта, иметь еще сноровку и опыт, нужно обладать самым ясным представлением о своих силах, о тех, кому читаешь, и о том, что составляет предмет твоей речи. Кроме того, надо быть

человеком себе на уме, следить зорко и ни на одну секунду не терять поле зрения.

Предо мной полтора ста лиц, не похожих одно на другое, и триста глаз, глядящих мне прямо в лицо. Если я каждую минуту, пока читаю, имею ясное представление о степени внимания и о силе разумения, то она в моей власти. Другой мой противник сидит во мне самом. Это — бесконечное разнообразие форм, явлений и законов и множество ими обусловленных своих и чужих мыслей. Каждую минуту я должен иметь ловкость выхватить из этого громадного материала самое важное и нужное и так же быстро, как течет моя речь, облекать свою мысль в такую форму, которая была бы доступна разумению и возбуждала его, причем надо зорко следить, чтобы мысли передавались не по мере их накопления, а в известном порядке, необходимом для правильной компоновки картины, какую я хочу нарисовать.

Далее я стараюсь, чтобы речь моя была литературной, определения кратки и точны, фраза возможно проста и красива. Каждую минуту я должен осаживать себя и помнить, что в моем распоряжении имеются только час и сорок минут. Одним словом, работы немало. В одно и то же время приходится изображать из себя и ученого, и педагога, и оратора, и плохо дело, если оратор победит в вас педагога и ученого или наоборот. Читаешь четверть, полчаса и вот замечаешь, что студенты начинают поглядывать на потолок, на Петра Игнатьевича, один полезет за платком, другой сядет поудобнее, третий улыбнется свои мыслям... Это значит, что внимание утомлено. Нужно принять меры. Пользуясь первым удобным случаем, я говорю какой-нибудь каламбур. Все полтора ста лиц улыбаются, глаза весело блестят, слышится ненадолго гул моря... Я тоже смеюсь. Внимание освежилось, и я могу продолжать. Никакой спорт, никакие развлечения и игры никогда не доставляли мне такого наслаждения, как чтение лекций.

Только на лекции я мог весь отдаваться страсти и понимал, что вдохновение не выдумка поэтов, а существует на самом деле. И я думаю, что Гераклес после своих подвигов не чувствовал такого сладостного изнеможения, какое переживал я всякий раз после лекции».

а) Які переживання охоплюють головного героя під час читання лекції? Чому вони виникають?

б) На які функції лектора вказує автор?

в) Яким чином пропонує автор підтримувати увагу слухачів у процесі лекції?

г) Які ще засоби підтримки уваги слухачів на лекції можна запропонувати?

д) Яка фраза пропонованого уривку справила на вас найбільш сильне враження? Чому?_

Практичне заняття №3

Методика рецензування матеріалу публічних виступів.

Мета: закріплення знань про рецензування матеріалу публічних виступів, формування вміння рецензувати різноманітні матеріали для виступів.

Питання для обговорення.

1. Основна мета рецензування матеріалів.
2. Методика рецензування лекції

Завдання для самостійної роботи:

Вам доручили виступити з доповіддю на засіданні кафедри. Проаналізуйте, чи потребуєте Ви повного тексту своєї доповіді, її конспекту, плану чи тез?

Якщо Ви вважаєте, що не зможете обійтися без тексту, рекомендуємо Вам діяти за планом:

- 1) Викладіть на папері хід Ваших думок. Прочитайте його.
- 2) Виділіть головні думки та підкресліть їх червоним олівцем.
- 3) Перевірте, чи є логічний зв'язок між визначеними думками.
- 4) Запишіть ці тези на окремий аркуш.
- 5) Допишіть на ньому все, що важко запам'ятати (числові дані, імена, результати досліджень тощо).
- 6) Залиште текст доповіді вдома і йдіть на засідання кафедри лише з цим аркушем.
- 7) Якщо відчуваєте невпевненість, візьміть конспект доповіді із собою. Покладіть поруч. Можливо він Вам не знадобиться, але його присутність забезпечить Вам психологічну рівновагу.

8). Не забувайте слідкувати за годинником.

Практичне заняття №4

Розвиток уміння виразного мовлення як засобу педагогічного впливу

Мета: закріплення знань про роль і засоби виразності мовлення педагога; оволодіння технікою створення словесних картин; формування установки на самостійну роботу з удосконалення вмінь виразного мовлення.

Питання для обговорення.

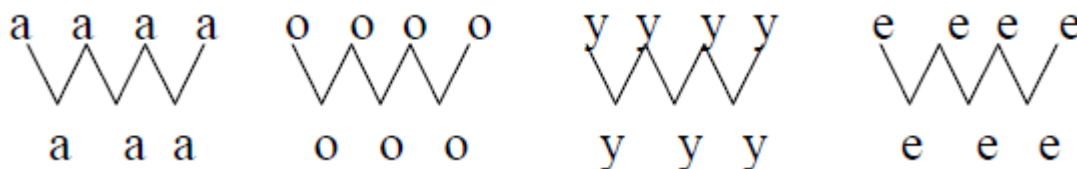
1. Поняття виразності мовлення. Виразність як елемент словесної дії викладача.
2. Засоби створення словесних картин; техніка інтонаційної виразності.
3. Напрями самостійної роботи майбутнього викладача з удосконалення виразності мовлення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Перегляньте відео виступ Стіва Джобса перед випускниками Стенфордського університету. Проаналізуйте виступ та дайте письмові відповіді на запитання:
  - оцініть уміння створювати у слухачів за допомогою виразних засобів мовлення зорові образи, збуджувати відповідні почуття, посилювати враження від почутого, оцінити рівень володіння цими вміннями (високий, достатній, недостатній);
  - чи містить виступ основні ознаки мовленнєвої культури: ясність, точність, простота. В чому це виражається?
  - чи використовуються у промові образність за допомогою тропів і стилістичних фігур. Якщо так, то яких саме: порівняння, епітет, метафора, алегорія, іронія, гіпербола, уособлення?

2. Потренуйтеся у виконанні вправ на розвиток голосу:

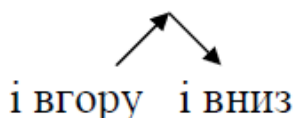
Вправа 1. «*Колискова*». Уявіть, як заколисують дитину, співаючи м'яко й вільно знайому фразу колискової мелодії:

Наспівуйте цю мелодію усіма голосними, досягаючи м'якої атаки звуку (змикання зв'язок збігається з початком видиху).

Для розвитку діапазону та інтонації голосу корисно виконувати вправу «*Маляр*».

Вправа 2. «*Маляр*». Уявіть, що фарбуєте віконну раму, супроводжуючи рухи руки (за вертикаллю) словами: «І вгору, і вниз, і вгору, і вниз...». Кисть руки повинна бути вільною. Рухи легкі, м'які. Спочатку маленькі «мазки» (треба пристосуватися) тільки кистю руки. За нею йдуть слова, так само недовгі:

Рухи стають дедалі упевненішими, ширшими (від ліктя) і слова довшими. Голос піднімається дедалі вище, разом із рухом руки. Потім рука починає працювати від плеча! Широкий «мазок» угору і вниз.

Голосна у слові ніби ширшає, голос підноситься ще вище і опускається ще нижче. Для розвитку сили голосу проведемо вправу на чергування тихого й голосного промовляння. Щоб розвинути злетність голосу, потрібно навчитися і на неголосному звучанні посилати звук ніби вдалечінь. Не напружуйте надто голосовий апарат (не витягуйте шию уперед). Треба домогтися відчуття того, що говориш, наче посилаючи звук «до себе», а не

«від себе». Як цього можна досягти? Дійте, маючи за мету привернути увагу аудиторії до себе. Перед тим як почати говорити, промовте подумки або вголос: «Увага — починаю!» — і голос зазвучить спокійно, увага аудиторії зосередиться на вашому мовленні.

Практичне заняття №5

Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії.

Педагогічний імідж.

Мета: закріплення знань про роль і засоби майстерності педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії; формування власного педагогічного іміджу.

Питання для обговорення.

1. Чому вважають, що імідж – це мистецтво керувати враженнями?
2. Які чинники впливають на формування особистого іміджу педагога?
3. Чому Кембріджський та Оксфордський університети мають привабливий імідж?
4. Сформулюйте правила професійного етикету викладача ВНЗ. Яке місце посідає володіння етикетом у структурі педагогічного іміджу?
5. Прокоментуйте відомий афоризм: «Зустрічають по одягу, а проводжають по розуму».
6. Запропонуйте схему створення позитивного іміджу ВНЗ.

Завдання для самостійної роботи:

1. Осмисліть з позицій сучасності українські прислів'я, присвячені правилам культури комунікації та педагогічного іміджу. Доберіть з них ті, які слід використати в практичній педагогічній діяльності:

- 1). Пташка красна своїм пір'ям, а людина своїм знанням.
- 2). Птицю пізнають по пір'ю, а людину по мові.
- 3). Не пиво - диво, а слово.
- 4). Лагідні слова роблять приятелів, а гострі – ворогів завзятих.
- 5). М'які слова і камінь крушать.

- 6). Шабля ранить тіло, а слово – душу.
  - 7). Слово може врятувати людину, слово може і вбити.
  - 8). Більше діла – менше слів.
  - 9). Де слова з ділом розходяться, там непорядки водяться.
  - 10). Будь господарем своєму слову.
  - 11). Не кидай слів на вітер.
  - 12). Менше говори – більше вчуєш.
  - 13). Вмієш казати, вмій і мовчати.
  - 14). Чоловік має два вуха, щоб багато слухав, а один язик, щоб менше говорив.
  - 15). Не звання дає знання, а навпаки.
  - 16). Треба знати, що де сказати.
  - 17). Добре ім'я – найкраще багатство.
  - 18). Шануй учителя, як родителя.
  - 19). Красная мова наводить добрії слова.
  - 20). Дай тобі, Боже, щоб ти тихенько гомонів, а громада тебе слухала.
  - 21). Добре тому жити, хто вміє говорити.
  - 22). Мовчанка гнів гасить.
  - 23). Ліпше переконувати словами, аніж кулаками.
2. Пояснисть про які негативні комунікативні якості йде мова у наступних прислів'ях і приказках:
- 1). Торохтить солоха, як діжка з горохом.
  - 2). Говорить п'яте через десяте.
  - 3). У городі бузина, а в Києві – дядько.
  - 4). Мудрий не все каже, що знає, а дурний не все знає, що каже.
  - 5). Як тут говорити, коли не дають і рота розкрити.
  - 6). Дуб має розуму із зуб.

7). Товче воду у ступі.

РОЗДІЛ 3

Тестування з дисципліни

ТЕСТ №1

1. Назвіть основні функції викладача:

- а) здатність активно впливати на особистість, "володіти іншими";
- б) співпереживання, розуміння будь-якого почуття, яке переживає інша людина, і відповідний вияв цих почуттів;
- в) спрямованість на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом вищих духовних цінностей, моральних норм поведінки і стосунків;
- г) педагогічна мета, передбачена в певних умовах;
- г) фрагмент педагогічної діяльності, який містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями виховання учнів (студентів) і колективу;
- д) здатність проникати у внутрішній світ людини ;
- е) прогнозування розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній.

2. Які з наведених понять, на Вашу думку, є компонентами педагогічної діяльності?

- а) система знань, умінь і навичок;
- б) мета-діяльність;
- в) засоби;
- г) експеримент;
- г) об'єкт, суб'єкт;
- е) формування особистості;
- є) розвиток особистості;

- ж) результат;
- з) ваш варіант.

3. Необхідність у проведенні лекцій виникає за умов:

- а) студент не вміє працювати з конспектом і має слабкі знання з дисципліни, яка вивчається;
- б) відсутні підручники та навчальні посібники за новими курсами, які тільки складаються;
- в) підручники та посібники створені на основі складних понять і з великою кількістю незрозумілої студентам термінології;
- г) деякі розділи курсу викликають великі труднощі під час самостійного вивчення за підручниками та навчальними посібниками і вимагають методичної переробки, які здійснює лектор;
- г) окремі розділи курсу важко засвоюються студентами і відсутні практичні заняття з дисципліни;
- д) вихідні положення курсу в посібниках та наукових статтях викладені суперечливо.

4. Головна мета лекції:

- а) дати студентам можливість сформувати вміння та навички використовувати теоретичні знання з дисципліни на практиці;
- б) формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу;
- в) розвиток творчих дослідницьких навичок студентів.

5. Основні структурні компоненти лекції складаються з таких частин:

- а) теоретична – практична – узагальнююча з висновками;
- б) вступна – теоретична – аргументована з висновками й узагальненнями;
- в) вступна – основна – заключна з висновками й узагальненнями.

6. Лекція як одна з форм організації навчання виконує такі основні функції:

- а) інформаційна;
- б) навчальна;
- в) орієнтувальна;
- г) пояснююча;
- г) наукова;
- д) виховна та розвиваюча;
- е) активізуюча.

7. Поставте у відповідність виду лекції його означення

Проблемна лекція;

Лекція– візуалізація;

- 3. Лекція –конференція;
- 4. Бінарна лекція;
- 5. Лекція – бесіда;
- 6. Лекція – дискусія.

А новий теоретичний матеріал подається у вигляді розв’язання деякої проблемної ситуації.

Б Лекційний матеріал подається за допомогою технічних засобів, зокрема Smart-технології

В Лекція проводиться із заздалегідь поставленою проблемою і системою доповідей тривалістю 5-10 хвилин.

Г короткий виступ лектора на початку зустрічі, за яким іде не просто розмова-діалог зі слухачами, а полемічна бесіда.

Д різновид викладу матеріалу у формі діалогу двох викладачів (як представників різних наукових шкіл) або вченого і практика,

С Виклад матеріалу, під час якого допускається виклад слухачами своєї точки зору з того чи іншого питання. На такій зустрічі лектор і сам повинен ставити запитання слухачам, щоби почути їхні висловлювання, обґрунтування, позиції.

Співвідношення основних категорій методики при розробці теми схематично можна уявити таким чином:

проблема → тема → план → мета → композиція

тема → план → виклад матеріалу → висновки

проблема → розв'язання → висновки

9. Основні компоненти плану лекції

вступ, основну частину і закінчення

тема, мета, основна частина, висновок

проблема, розв'язання, висновки

10. Оберіть серед запропонованих загальні принципи побудови публічної промови

Принцип послідовності;

Принцип підсилення;

Принцип органічної єдності;

4. Принцип науковості;

5. Принцип економії;

6. Принцип наочності.

11. Доберіть історичні приклади, цікаві вислови, проблемні ситуації, які можна використати в процесі лекцій з дисципліни «Педагогіка».

ТЕСТ №2

1. Назвіть основні групи характеристик аудиторії:

- а) формально-ситуативна;
- б) соціально-демографічна;
- в) психологічна;
- г) емоційна.

2. До суб'єктивних перешкод контакту викладача й аудиторії належать:

- а) знання оратором предмету виступу;
- б) нестійкість уваги слухачів;
- в) уміння визначати характеристику аудиторії;
- г) темперамент слухачів

3. До об'єктивних перешкод контакту викладача й аудиторії належать:

- а) недостатня підготовленість викладача;
- б) інерція включеності аудиторії;
- в) висока швидкість розумової діяльності аудиторії;
- г) антипатія до чужих думок.

4. Загальні ознаки мовленнєвої культури викладача:

- а) ясність, точність;
- б) простота;
- в) чистота;
- г) правильність - відповідність до загальноприйнятих норм мови;
- д) мета.

5. Найсприятливіший темп виступу перед аудиторією:

- а) 60 слів на хвилину;
- б) 100-120 слів на хвилину;
- в) 200 слів на хвилину;
- г) 80-90 слів на хвилину.

6. Вміння володіти голосом, інтонувати виступ та управляти аудиторією це - ..... (техніка мовлення).

7. Ритміко-мелодійна побудова викладу, яка передає його смисл і почуття за допомогою висоти тону, сили звуку, темпу мови і тембру голосу називається ... . (інтонація).

8. Швидкість, з якою лектор вимовляє слова, речення, весь текст у цілому це:

- а) дикція;
- б) темп мовлення;
- в) інтонація;
- г) ритм мовлення.

10. Якщо в тексті називається вперше будь-який предмет, особа або нове явище, що мають значення для подальшого викладу, то слова, що означають цей предмет, особу або явище, виділяються логічним наголосом. Це правило називається:

- а) правило протиставлення;
- б) правило зіставлення;
- в) правило порівняння;
- г) правило нового поняття.

11. Виберіть ознаки, які складають психологічний портрет особистісно-орієнтованого викладача:

- а) відкритий, дає можливість висловлювати свої думки і почуття;
- б) демонструє студентам цілковиту довіру, не принижує їхньої гідності;
- в) щиро цікавиться життям студентів, небайдужий до їхніх проблем;
- г) не вникає в особистісні проблеми студентів;
- д) виявляє емпатійне розуміння;

12. Тип професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу, забезпечуючи суб'єкт-суб'єктний принцип взаємодії викладача та студентів:

- а) монологічне;
- б) діалогічне;
- в) закрите;
- г) авторитарне.

13. Виберіть ознаки, що свідчать про наявність контакту в спілкуванні викладача зі студентами:

- а) взаємне особистісне сприйняття викладача та студентів;
- б) відкритість у стосунках і відвертість у висловлюваннях;
- в) згода з головними змістовими положеннями взаємодії;
- г) єдність оцінних суджень;
- д) відсутність емоційної задоволеності взаємодією;
- ж) незацікавленість у подальшій взаємодії;
- з) високий рівень контакту очей у бесіді;
- е) неузгодженість поз, міміки та інтонації в діалозі.

14. Вкажіть послідовність етапів комунікації за В. Кан-Каликом, що становлять структуру педагогічної взаємодії:

1. Керування спілкуванням.
2. Початковий етап спілкування.
3. Аналіз спілкування.
4. Моделювання педагогом майбутнього спілкування (прогностичний етап).

4 2 1 3

Питання до заліку

1. Сучасний викладач, сутність педагогічної діяльності.
2. Необхідність професійного зростання сучасного викладача
3. Лекція у вищій школі.
4. Класифікація лекцій.
5. Методика підготовки і композиції лекції.
6. Методика рецензування матеріалу публічних виступів.
7. Мовлення як основний засіб лекторської майстерності педагога.
8. Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії.

Педагогічний імідж.

9. Методика лекційної роботи.
10. Психологічні аспекти майстерності лектора.
11. Викладачі й студенти: парадокси спілкування.
12. Стили, моделі, бар'єри й ускладнення комунікації викладача.
13. Методична творчість лектора.
14. Історія ораторського мистецтва.
15. Вироблення стилю публічних виступів.
16. Дидактичні і методичні вимоги до академічної лекції.
17. Класифікація видів ораторського мистецтва.
18. Метод і стиль ораторського мистецтва.
19. Методика виховання культури мислення лектора.
20. Методика підготовки повідомлень.
21. Методика проголошення промов.
22. Прийоми підготовки та проведення доповідей та інших публічних виступів.
23. Наради та їх проведення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук А.Г. Освіта у країнах європейської спільноти: структура і управління// Проблеми науки. — 2000. №8. — С. 54-60.
2. Болонський процес у фактах і документах/ Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. Київ-Тернопіль: Економічна думка, 2003. — 52 с. (www.tspu.edu.ua)
1. Винник В. 100 порад: як отримати задоволення від роботи і уникнути емоційного вигорання / В. Винник. — К. : Літера ЛТД, 2010. — 174 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник / Н. П. Волкова. — К. : ВЦ «Академія», 2003.— 616 с.
3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. — К. : ВЦ «Академія», 2006. — 256 с.
4. Гуревич Р. С. Компетентнісна освіта у вищій педагогічній школі : метод. посібн. / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. — Вінниця, 2010. — 166 с.
5. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посібник для вчит., аспір., студ. середніх і вищих навч. закладів / І. А. Зязюн, Г. Н. Сагач. — К. : АПН України, 1997. — 302 с.
6. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії. Вступ до спеціальності : навч. посібник для студ. вузів / Д. С. Мазоха. — К. : Центр навч. л-ри., 2005. — 168 с.
7. Отич О. М. Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання / О. М. Отич. — Полтава : ІнтерГрафіка, 2005. — 200 с.
8. Педагогічна майстерність: хрестоматія: навч. посібник для студ. ВПНЗ ; за ред. І.А. Зязюна.— К. : Вища школа, 2006. — 606 с.
9. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навчальний посібник. — К. : ІСДОУ, 1994. — 112 с.
10. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість : монографія / С. О. Сисоєва. — Х. — К. : Книжкове видав. «Каравела», 1998. — 150 с.

11. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : навчально-методичний посібник / М. Г. Стельмахович. – К. : Фірма «Віпол», 1997. – 231 с.

12. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори : у 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1977. – Т-3. – С. 7-282.

13. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1984. – 254 с.

14. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посібник для студ. вищ. пед. закладів освіти. / М. М. Фіцула. – 2-е вид. – Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 2003. – 136 с.

15. Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч.-метод. посіб. – К. : Вища школа, 2002. – 215 с.

Методичне забезпечення

1. Власенко К. Конспект лекцій з методики навчання математики // Посібник для студентів математичних спеціальностей педагогічних та класичних університетів. — Краматорськ : ДДМА, 2020.

2. Власенко К. Методика навчання математики. – Електронний ресурс. Режим

доступа : [http://vmdbi.net.ua/%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba](http://vmdbi.net.ua/%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%b0-)

[%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f-](http://vmdbi.net.ua/%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b8/)

[%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba](http://vmdbi.net.ua/%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b8/)
[%d0%b8/](http://vmdbi.net.ua/%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b8/)

3. Vlasenko K. Methods for Teaching Mathematics to Students in Technical Universities. Online available from <http://formathematics.com/courses/imt/mnmtzvo-en/>

4. Vlasenko K., Lovianova, I., Chumak O., Sitak, I., Kondratyeva, O. Personal e-learning environment of the maths teacher. Online available from

Допоміжна

1. Булатова О. С. Педагогический артистизм : учеб. пособие для студ. пед. вузов. / О. С. Булатова. – М. : «АКАДЕМІЯ», 2001. – 240 с.
2. Введение в педагогическую деятельность : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений ; ред. А. С. Роботова. – 2-е изд. стереотип. – М. : Академия, 2004. – 208 с.
3. Грехнев В. С. Культура педагогического общения : книга для учителя / В. С. Грехнев. – М. : Просвещение, 1990. – 144 с.
4. Драйден Г. Революция в обучении. Научить мир учиться по-новому / Г. Драйден, Д. Вос. – М. : Парвинэ, 2003. – С.122-123.
5. Журавлев В. И. Основы педагогической конфликтологии : учебник / В. И. Журавлев. – М. : Рос. пед. агенство, 1995. – 183 с.
6. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М., 2001. – 56 с.
7. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – . : Педагогика, 1990. 40 с.
8. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. К. : Наукова думка, 1990.– 34 с.
- 9 Кукушин В. С. Введение в педагогическую деятельность : учеб. пособие для студ. пед. спец. вузов. / В. С. Кукушин. олов-на-Дону : ИЦ «МарТ», 2002. 224 с.
10. Михальская А. К. Педагогическая риторика: история и теория : учеб. пособие для студ. пед. ун-тов и ин-тов / А. К. Михальская. – М. : Академія, 1998. – 432 с.

11. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие для студ. пед. вузов. ; под ред. Е.С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.

12. Основи педагогічної творчості вчителя : навчально-тематичний план і програма курсу для студентів педагогічних інститутів і університетів / [уклад. С. О. Сисоєва, В. І. Барко, І. В. Бушовський та ін.] ; заг. ред. С. О. Сисоєвої. – К. : КГПШ імені О. М. Горького. – 1991. – 43 с.

13. Савченко О. Виховання розумної особистості, яка вміє самостійно вчитися / О. Савченко // Початкова школа. – №8. – 2007. – С. 1-5.

14. Хорев И. А. Психология жизненного и профессионального успеха. – Х. : Изд. группа «Основа», 2010. – 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Все для учителя – все бесплатно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uroki.net>.

3. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії («Академвидав») / Г. М. Мешко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://academia-pc.com.ua/product/216>.

4. Научная электронная библиотека «Веда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net>.

5. Педагогічна культура вчителя : презентація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.slideshare.net/stecenko_nm/6-2253966.

6. Радченко Є. С. Формування іміджу педагога – вимога сучасності [Електронний ресурс] / Є. С. Радченко. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Prpg/2008_7_1.pdf.

7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України:
<http://www.mon.gov.ua>